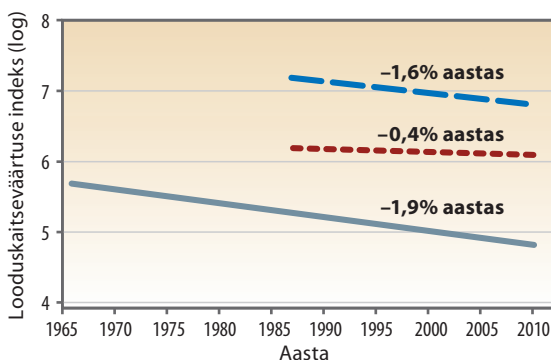

Soome linnualade olukord on häiresignaaliks ka meile

Soome linnukaitseorganisatsioon Bird-Life Suomi avalikustas juulis oma rahvusvahelise tähtsusega linnualade (IBA) seisundi esimese põhjaliku analüüsi tulemused. See põhineb peamiselt aastatel 1966–2010 neil aladel tehtud linnustiku-uuringutel. Seisundi muutuste hindamisel võeti peale liikide arvukuse arvesse ka kaitsekorraldust ja selle tõhusust ning muid näitajaid.

Tulemustest selgus, et kõige rohkem on Soomes halvenenud märgaladel olevate linnualade ja meresaareslike seisund (vt joonis). Vähem on halvenenud metsa- ja soolade olukord, kuid seda hinnati vaid väiksema inimõjuga Põhja-Soome aladel, lõuna pool on asi ilmselt hullem. Linnualade väärtust iseloomustav indeks on märgaladel langenud kiirusega ligi 2% aastas ning ka Soome Euroopa Liidus oleku ajal ehk viimase 16 aastaga on see langenud 29%. Selle peamiseks algpõhjuseks on märgalade kuivendamine ja eutrofeerumine.

Soome linnualade halva seisundi üheks põhjuseks peetakse ebapiisavat taastamistegevust, seda eriti märgalade puhul. Analüüs näitas, et alade olukorda on võimalik tublisti parandada, nt Euroopa Liidu rahastatavate looduskaitseprojektide abil (iga märgalade taastamisprojekt on suurendanud ala väärtust keskmiselt 50%), kuid seda on tehtud vähestel aladel ja oluline on tegevusi jätkata ka pärast projektide lõppu.

Soome linnualade looduskaitseväärtuse muutumine aastatel 1966–2010.

— Meresaareslik
 - - - Metsa- ja soolad (Põhja-Soome)
 — Märgalad

Helsingi Vanasadama lahe linnuala seisund halvenes järsult eelmise sajandi keskel reovee lahte juhtimise tagajärjel. Vaatamata pingutustele ei ole seda väärtuslikku ala suudetud taastada.

FOTO: JARI KOSTET

Teiseks linnualade halva seisundi põhjuseks peetakse suuri puudusi kaitse planeerimisel ja korraldamisel. Näiteks on kaitsekorralduskava vaid 44%-l linnualadest ja neistki on osa vananenud, osa ei sisalda aga üldse lindude kaitseks vajalikke tegevusi või on need ebapiisavad. Pealegi viiakse kavades ettenähtud tegevusi sageli ellu vaid osaliselt.

Soome tulemused ja järeldused on tuttavad ka Eestis ja tekitavad seetõttu muret. Ka meil arvatakse kehvast olukorras olevat just märgalasid ja nendega seotud liike ning ka põhjused on samad – kuivendamine ja eutrofeerumine ning ebapiisav taastamine ja majandamine.

Samuti puudub meil paljudel kaitsealadel kaitsekorralduskava, kuid selles vallas on riik suure sammu edasi astunud ning lähiaastatel peaks enamik neist Euroopa Liidu fondide toel uue kava saama. Üha enam räägitakse aga sellest, et kavu viiakse ellu vaid osaliselt ning alade majandamine, kaitse ja seire on ebapiisav.

Eestis sellist analüüsi nagu Soomes seni tehtud ei ole, kuid 2013. a lõpus peab riik aru andma Euroopa Liidu nn linnudirektiivi täitmise kohta ja see eeldab ka meie alade ja liikide olukorra hindamist. Eesti Ornitoloogiaühingul on kavas lähiaastatel täiendada meie teadmisi linnualade linnustiku kohta ja seejärel teha ka põhjalikum analüüs ning avaldada uus linnualade ülevaade.

Artikkel Soome linnualade seisundist on avaldatud ajakirjas Linnutus- ja linnustiku 2010 ja internetis aadressil www.birdlife.fi/suojelu/paikat/iba/IBA-kosteikko-vuosikirja-2011.pdf.

Riho Kinks

Aasta lind 2012

Eesti Ornitoloogiaühing valis 2012. aasta linnuks tüllid. Eestis pesitseb neid kaks liiki. Nad on välimuselt väga sarnased, kuid eluviisilt erinevad: liivatüll on levinud rannikul, väiketüll elutseb aga peamiselt tehismaastikes. Mõlemaid pesitseb Eestis umbes 1000–2000 paari ning nad on ka väikesearvulised läbi-rändajad. Kui väiketüll arvukus püsib pärast suurt langust 1990. aastate lõpul Eestis ja kogu Euroopas stabiilsena, siis liivatüll arvukus on viiekümne aasta

jooksul vähenenud neli korda ning vähenemine jätkub. Ehkki tüllid tegutsevad sageli inimeste läheduses, ei tunta neid liike kuigi hästi ja nende elust on üsna vähe teada. Tüllide aastal on kavas koos linnuhuvilistega uurida ja tutvustada tüllide elupaiku, pesitsusökoloogiat ja rännet.

Väiketüll

JOONISTUS: MIKE LANGMAN/WUJUU.RSPB-IMAGES.COM

Siniraag on Eestist kadunud?

Eesti Ornitoloogiaühing on Eesti siniraagade käekäigul silma peal hoidnud alates 2001. aastast – paigaldanud pesakaste, kontrollinud kõiki teadaolevaid pesitsuskohti, kogunud kohtamisteateid. Kui seni on neid Lõuna-Eestis pesitsenud vahelduva edukusega 1–2 paari, siis käesoleval aastal ei kohatud

tavapärasest pesitsuspaikades esmakordselt enam ühtki lindu. Sel aastal on teada ka erakordselt vähe juhuvaatlusi – üks Tartu ja teine Lääne-Virumaalt Sagadi lähedalt.

Selline tulemus ei anna siniraagadele tulevikuks just palju lootust. Nad on pesapaigatruud linnud ning lähim populatsioon, kust meile uusi isendeid teoreetiliselt lisanduda võiks, asub meie

viimastest pesitsusaladest linnulennult u 150 km kaugusel Lätis Riia lähistel. Seal on säilinud üsna suur siniraa asurkond, mis suudab ennast ilmselt ka piisavalt taastoota ning seeläbi elus püsida. Sel aastal loendati Riia ümbruses 25 pesitsevat siniraa paari, kellest pesitsemine õnnestus 23-l. Ühtlasi rōngastati 78 pesapoega.

Siniraa arvukus on katastroofiliselt kiiresti vähenenud suures osas Euroopast. Tema kadumise peamiseks põhjuseks peetakse muutusi põllumajanduses, peamiselt vaba loomapidamise kadumist ja intensiivset majandamist. 2005. a lisati siniraa maailma ohustatud liikide nimekirja. Eestis kuulub siniraa I kategooria ehk kõige enam ohustatud kaitsealuste liikide hulka.

Kui sa oled viimasel kümnel aastal Eestis siniraaga kohanud, anna sellest teada telefonil 742 2195 või e-postil andres.kalamees@eoy.ee.

Andres Kalamees, Olev Lüütsepp

Saudi Araabia linnuküttide värvikas saak: siniraad, peoleod ja turteltuid. Nende hulgas võib olla ka mõni meie viimastest siniraagadest.

FOTO: [HTTP://MEHSHAT.COM](http://MEHSHAT.COM)

Hiiumaa linnusõbrad koonduvad

Viimastel aastatel on Hiiumaa linnusõpradel palju ühiseid tegevusi olnud ja tekkinud on oma sõpruskond, mida võiks isegi klubiks nimetada. Sellele on kaasa aidanud kohalik matkaklubi Muku ja Palade loodushariduskeskus,

kus loodushuvilised juba varem koos käisid, ning loomulikult aktiivsed linnuvaatlajad. Hiidlaste ühised linnuvaatlused said hoo sisse uue linnuatlase andmete kogumise perioodil, varem tegutses igaüks pigem omaette. Nüüdseks on juba traditsiooniks saanud kevadine ja sügisene linnuvaatlusretk, osaletakse talvistel vee- ja maismaalindude loendustel, õpitakse ööhääli, korraldatakse linnulauluhommikuid ja linnuõhtuid. Viimastest on eriti meelde jäänud koh-

tumine Fred Jüssiga ning Hiiumaa loodusemehele ja Eesti Ornitoloogiaühingu auliikmele Joann Kallasele pühendatud päev koos näituse avamisega.

Hea meel on näha, et tegemistes osaleb ka noori hiidlasi, kellest tulevikus võiks saada tublid linnuvaatlajad või koguni ornitoloogid. Hiiumaa oma mitmekesise loodusmaastiku, ranniku, mere ja laidudega on nii lindude vaatlemiseks, tundmaõppimiseks kui uurimiseks suurepärane paik. Loomulikult ootame huvilisi saare linnustikuga tutvuma ka väljastpoolt.

*Leho Aaslaid
Hiiumaa linnuvaatlaja*

Hiiumaa linnusõbrad talvisel veelinnuvaatlusel Tahkuna poolsaarel.

FOTO: KASTA LUUK

Pääsukese fotokonkurss

Käimas on aasta linnu fotokonkurss. Oodatud on fotod kõigist Eesti pääsukeseliikidest ja ka piiritajast. Hindamine toimub mitmes kategoorias: suitsupääsuke, pääsuke õhus, minu kodupääsuke, portree ning pääsukesed rändel meil ja mujal. Kuigi fotosid saab võistlusele esitada 15. oktoobrini,

on augustis viimane võimalus pildistada näiteks piiritajaid ja pesitsevaid pääsukesi. Lähem teave aasta linnu kodulehel www.eoy.ee/suitsupaasuke või telefonil 523 6926.

Kiire piiritaja püüdmise fotole nõuab suurt osavust ja õnne.

FOTO: WIKIMEDIA

Postkastist

■ Linnuhuviline Mari Joamets tabas Tallinnas auto katusel pesitsemas kalakajaka. Foto on tehtud aktiivselt kasutatavas parklas, pesaaluseks valitud masin oli siiski pikemaks ajaks seisma jäänud. Kajaka pesitsus oli ka edukas: linnul koorus vähemalt kaks poega. Kajakate pesitsemine meie linnades majakatustel, karniisidel jm on muutunud tavaliseks ja vahel kohtab pesi ka kummalistes kohtades.

Kalakajakas pesal.

FOTO: MARI JOAMETS

■ Linnuhuvilistes äratas sel kevadel imestust ühte Läänemaa merikotka pessa elama asunud sinikael-part. Poegi tal siiski välja haududa ei õnnestunud, sest kotkas seadis õigluse jalule ja pistis munad nahka. Kõike seda oli võimalik jälgida veebikaamera vahendusel otse-ülekanadena. Hilisemas arutelus selgus, et sinikael-pardi pesitsemine puu otsas ei olegi ebatavaline ja tema pesi on leitud ka näiteks valge-toonekure pesast, puuõõnsusest, lilleamplist jm.

Merikotkas maiustab sinikael-pardi munaga.

FOTO: JUULI LOODUSKALENDRIK.EE

Õnnitlused

Eesti Ornitoloogiaühing õnnitleb juulipuhul ja tänab toetuse eest:

Ruth Ling	85
Tõnu Joab	75
Lembitu Tarang	70
Rein Kirst	65
Rein Mikk	65
Toomas Talve	60
Jüri-Karl Seim	60
Merike Einma	50
Mihkel Maala	50
Andrus Kuus	50
Siiri Konks	50

Eet Tuule 70

Eet Tuule kuulub Eesti harrastuslinnuvaatlejate raudvara hulka. Tegelikult ei olegi õige linnuvaatlemist tema puhul harrastuseks nimetada, sest see on olnud lahutamatu osa tema elust ja kõige väärtuslikumad hetked on ta veetnud looduses. Elu jooksul on Eet pidanud mitmeid ameteid alates lukksepast kuni tõstukijuhini. Nüüdseks on täitunud üks ta unistusi: tema tööks ongi lindude vaatlemine, nimelt Tallinna lennujaama ja Ämari lennubaasi ornitoloogina ning Tallinna linnustiku uurijana.

Esimese linnuvaatluse pani Eet Tuule oma välipäevikusse kirja 1953. a.

Eet Tuule

FOTO: AARNE TUULE

Sellest ajast alates pole ta õues ilma märkmikuta käinud ning väärtuslikke märkmeid on tal kodus juba terve kapi-täis. Linnuloendustel läbitud kilomeetritega on Eetil maakerale juba peaaegu kaks ringi peale tehtud. Tema vaatluste peamine väärtus on nende järjepidevus. Oma kodukoha Saue piirkonnas on Eet süstemaatiliselt linde jälginud üle 50 aasta. Need vaatlused on olnud aluseks mitmele teadusartiklile ja kokkuvõttele ning andnud olulist teavet meie linnustiku muutuste kohta. Midagi sellega võrdset pole Eestis ilmselt kellelgi vastu panna. Lisaks on ta osalenud paljudes Eesti Ornitoloogiaühingu pikaajalistes seiretegevustes ja muudel loendustel. Töö ja linnuvaatlemise kõrvalt on Eet noorteajakirjadesse kirjutanud ka palju loodusjutte. Eet Tuule on EOÜ auliige alates 2003. a.

Nuputa

Eelmise nuputamisesülesande õige vastus on naerukajakas (*Larus ridibundus*). Seda liiki pesitseb Eestis 30–50 tuhat paari ja ta on ka väikesearvuline talvituja. Õige vastuse eest saab raamatu „Sookurg“ auhinnaks Kaia Kukkk. Siinsele ülesandele ootame vastust 10. septembriks aadressil riho.kinks@eoy.ee. Õigesti vastanute vahel loositakse välja raamat „Linnuvaatlused“.

FOTO: VALMAR VALDMANN

Kroonika

EOÜ juubeliüritused

5.–8. mail toimusid Tartus Eesti Ornitoloogiaühingu 90. aastapäevale pühendatud üritused.

■ 5. mail avati Tasaku keskus EOÜ fotonäitus „Imelised linnud“, autoriks Remo Savisaar.

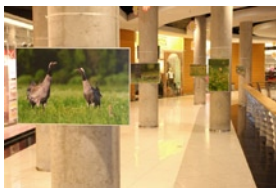

Foto: Remo Savisaar

■ 6. mail Eesti Rahva Muuseumis avatud näituse püsiekspositsiooni osas kehastasid eri ajastu ornitolooge mannekeenid. Vasakul näituse korraldaja Elle-Mari Talivee. Samas esitles EOÜ juubelitrikist selle koostaja Juhan Püttsepp.

Foto: Urmas Talivee

■ 7. mail toimunud linnukonverentsil on kaamera ette jäänud äsja EOÜ auliikmeks valitud Mart Niklus (esiplaanil). ■ Öhtul olid linnusõbrad oodatud pidulikule koosviibimisele.

Foto: EOÜ

Foto: EOÜ

■ 8. mail Raadi kalmistul toimunud jalutuskäigul meenus lahkunud ornitolooge Olav Renno (paremal).

Foto: EOÜ

■ Juubeliüritused lõppesid lodjasõiduga Kärevere lual, kus peale kevadlinde nähti ka uppunud põtra.

Foto: Urmas Talivee

Linnuõppekuu

Eesti Ornitoloogiaühing kuulutas mai-kuu linnuõppekuuks. EOÜ liikmete ja sõprade korraldusel toimus sel kuul 34 paigas üle Eesti vähemalt 42 linnuvaatlusüritust, kus juhendaja abiga oli võimalik linde tundma õppida ja linnujuttu kuulata. Sellesse kuusse jäi ka tornide linnuvaatluspäev 22.

Linnulaulude kontsert Käsmus Foto: Kersti Mäestu

mail, kui üheteistkümmes linnuvaatlustornis ootasid asjatundjad huvilisi, et koos linde vaadata. Linnuõppekuu lõppes 5. juunil Käsmus Viru folgi meeskonna korraldatud linnuteemaliste laulude kontserdi ja linnuretkedega. EOÜ tänab kõiki juhendajaid ja partnereid.

EOÜ suvepäevad

■ 9.–10. juulil toimusid Raplamaal Valgus Eesti Ornitoloogiaühingu suvepäevad. Osalejaid oli seekord 132, nende hulgas meeldivald palju noori linnuhuvilisi. Suvepäevi saatis suurepärane ilm ja nii sai enamiku tegevustest korraldada õues. Laupäeva õhtu lõppes militaarornitoloogiliste mängude ning grilli- ja

Üritused

1.–2. oktoobril on rahvusvahelised linnuvaatluspäevad Birdwatch 2011. Neil päevil kutsub Eesti Ornitoloogiaühing linnusõpru linde vaatlema. Seda võib teha nii omal käel koduaias või pike-mal matkal kui ka osaleda juhendajaga linnuretkedel. Täpsem teave ilmub septembris EOÜ kodulehel www.eoy.ee. Kes on valmis aitama ja ise linnuretke juhtima, neil palume ühendust võtta linnuvaatluspäevade korraldaja Tarvo Valkeriga, tel 5393 2684, e-post tarvo.valker@gmail.com.

Haruldane eksleja

29. juunil pildistas loodushuviline Aavo Kannike Lääne-Virumaal Kõrvekülas tundmatut röövlindu, kes hilisemal tuvastamisel osutus tuttkarakaaraks (*Caracara plancus*). Arvatavasti sama lind veetis talve Rootsis Ölandi saarel ja teda kohati aprillis ka Lätis. Tuttkarakaara elutseb Lõuna-Ameerikas. Siin kohatud lind on ilmselt lah- ti pääsenud mõnest Euroopa loomaa- iast ja Eesti linnu- nimestikku ei täienda.

Foto: Wikimedia/Manjith Kainichara

lõkkesuit- suse olen- guga alles ööpimedu- ses. Päeva- dele andis m õ n u s a

Ukerdajad Foto: EOÜ

meeleolu ansambel Ukerdajad. Suve- päevade jaoks loodud pääsukeselaul jäi ilmselt paljusid kummitama.

Linnuhuvilised soovivad

Soome uus haudelindude levikuatlas veebis

Soome uue haudelindude levikuatlase andmed koguti aastatel 2006–2010. Soome keelt valdavad linnuhuvilised saavad uuringu tulemustega nüüd internetis tutvuda. Võimalik on vaadata kõigi liikide levikukaarte, lugeda seletavaid tekste liikide kohta, jälgida muutusi eelmiste atlasega võrreldes jm. Peale selle on lehel teave atlase tegemise tausta, meetoodika jm kohta. Atlase leiad aadressilt <http://atlas3.lintuatlas.fi>.

Suomen lintuatlas

Eesti Ornitoloogiaühing
Veski 4, Tartu 51005
Telefon: 742 2195
E-post: eoy@eoy.ee

Tiirutaja toimetaja: Riho Kinks
Telefon: 508 6690
E-post: riho.kinks@eoy.ee
Tiirutaja ilmub neli korda aastas

Lehe väljaandmist on peale märgi- tud autorite toetanud Keskkonna- investeeringute Keskus ja www.rspb-images.com.
Küljendus: Eesti Loodusfoto

ISSN: 1736-6844